

**FACTORI CRIMINOGENI
AI INFRAȚIUNII DE ACTIVITATE
A MERCENARILOR: SITUAȚIA
REPUBLICII MOLDOVA ȘI A ALTOR
STATE DIN SPAȚIUL EX-SOVIETIC**

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

Igor SOROCEANU,
doctorand

**CRIMINOGENIC FACTORS OF THE
CRIME OF MERCENARY ACTIVITY:
THE SITUATION OF THE REPUBLIC
OF MOLDOVA AND OTHER STATES
IN THE EX-SOVIET SPACE**

Radion COJOCARU,
PhD, University Professor

Igor SOROCEANU,
PhD student

Tolerarea de statele lumii a mercenariatului pune într-un pericol extrem de grav securitatea omenirii, facilitând declanșarea și întreținerea conflictelor armate pe mapamond. Printre măsurile preventive, cel mai frecvent implementate de legislațiile penale ale statelor europene, se înscrie incriminarea și pedepsirea penală a activității de mercenariat. Pentru prevenirea eficientă a mercenariatului nu este însă suficient de a adopta modelele incriminatorii și represive. Mai este necesar de a fundamenta și de a elabora măsuri prevenite criminologice, care urmează a fi puse în aplicare la nivel național și internațional. Fundamentarea teoretică a acestor măsuri preventive trebuie să se bazeze pe cunoașterea exactă a factorilor criminologici ce generează activității de mercenariat. În acest studiu, autorii identifică și analizează posibilitățile factorii criminogeni care determină sau facilitează săvârșirea mercenariatului, cu referință specială la Republica Moldova și fostele state din spațiul ex-sovietic.

Cuvinte-cheie: criminologie, cauzalitate, factori criminogeni, prevenire, mercenar, mercenariat, război, conflicte militare.

The tolerance of mercenaries by the states of the world puts the security of humanity in extreme danger, facilitating the initiation and maintenance of armed conflicts on the world map. Among the preventive measures, most frequently implemented by the criminal legislation of European states, is the criminalization and criminal punishment of mercenary activity. However, for the effective prevention of mercenaries, it is not enough to adopt incriminating and repressive models. It is still necessary to substantiate and develop preventive criminological measures, which are to be implemented at the national and international levels. The theoretical foundation of these preventive measures must be based on the exact knowledge of the criminological factors generating mercenary activity. In this study, the authors identify and analyze the possible criminogenic factors that determine or facilitate the commission of mercenaries, with special reference to the Republic of Moldova and the former states of the ex-Soviet space.

Keywords: criminology, causality, criminogenic factors, prevention, mercenary, mercenary, war, military conflicts.

INTRODUCERE.

În contextul ultimelor evenimente ce se desfășoară pe globul pământesc, prevenirea eficientă a infracțiunilor de război se înscrie printre subiectele de maximă actualitate, abordate de știința criminologică. Din categoria infracțiunilor de război face parte și infracțiunea de *activitate a mercenarilor*, care în formularea sa clasică presupune „participarea în conflicte armate sau operațiuni militare a persoanelor care au calitatea de mercenari”.

„Activitatea mercenarilor” sau „mercenariatul” constituie o infracțiune internațională,

INTRODUCTION.

In the context of the latest events taking place on the globe, the effective prevention of war crimes is among the most topical topics addressed by criminological science. The category of war crimes also includes the crime of *mercenary activity*, which in its classic formulation involves „participation in armed conflicts or military operations by persons who have the quality of mercenaries”.

„The activity of mercenaries” or „mercenary” constitutes an international crime, which attacks social relations whose existence and

care atentează la relațiile sociale a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de respectarea regulilor dreptului internațional umanitar de ducere a războiului. Activitatea mercenarilor este interzisă de Convenția internațională pentru reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York pe 04.12.1989, și de Protocolul adițional I adoptat la Convențiile de la Geneva privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 12.08.1949 și 08.06.1977.

Statele contracarante și-au creat mecanisme naționale proprii, adaptate la prevederile Convențiilor, prin care se urmărește prevenirea activității mercenarilor. Cel mai răspândit model preventiv îl constituie modelul juridico-penal, în baza căruia legiuitorul instituie reglementări represiv-penale de incriminare și sancționare a acestui flagel social. Spre exemplu, în legislația penală a Republicii Moldova, răspunderea penală pentru activitatea mercenarilor este statuată la art. 141 C. pen. Potrivit alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani *participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului*. Potrivit alin. (2) al aceluiași articol se pedepsește cu închisoare de la 10 la 15 ani persoana implicată în *angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului* [1, art.141].

Pentru prevenirea eficientă și instituirea unui control social asupra fenomenelor infracționale nu este suficient de a aplica doar măsuri represive cu caracter penal. Mai este necesară elaborarea pe scară largă a unor măsuri specifice cu caracter politic, social-educational, economic, cultural, etc. În vederea elaborării măsurilor preventive este obligatorie „radiografierea criminologică” a fenomenelor criminale, radiografie care ar avea drept obiectiv predilect elucidarea factorilor criminogeni generatori de fenomene criminale. Anume factorii criminogeni sunt obiectivele țintă asupra cărora se aplică măsurile preventive. Acest lucru este valabil în deplină măsură și pentru

normal development are conditioned by the observance of the rules of the international humanitarian law of waging war. The activity of mercenaries is prohibited by the International Convention for the Suppression of the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, adopted in New York on 04.12.1989 and by Additional Protocol I adopted to the Geneva Conventions of 12.08.1949 regarding the protection of victims of international armed conflicts of 08.06.1977.

Countervailing states have created their national mechanisms, adapted to the provisions of the Conventions, which aim to prevent the activity of mercenaries. The most widespread preventive model is the legal-penal model, based on which the legislator establishes repressive-penal regulations to incriminate and sanction this social scourge. For example, in the criminal legislation of the Republic of Moldova, the criminal liability for the activity of mercenaries is stipulated in art. 141 Criminal Code of the Republic of Moldova. According to paragraph (1) *the person's act of mercenary participation in an armed conflict, in military actions or in other violent actions aimed at overthrowing or undermining the constitutional order or violating the territorial integrity of the state is punished with imprisonment from 5 to 10 years*. According to paragraph (2) of the same article, *the act of hiring, training, financing or otherwise securing mercenaries, as well as their use in an armed conflict, in military actions or in other violent actions oriented towards overthrowing or undermining the constitutional order or violating the territorial integrity of the state* [1, art.141].

For effective prevention and the establishment of social control over criminal phenomena, it is not enough to apply only repressive measures of a criminal nature. It is still necessary to elaborate on large-scale specific measures of a political, social-educational, economic, cultural, etc. nature. To develop preventive measures, the „criminological radiography” of criminal phenomena is mandatory, radiography which would have as its main objective the elucidation of the criminogenic factors generating criminal phenomena. Namely, the criminogenic factors are the target objectives to which preventive measures are applied.

prevenirea criminologică a activității mercenarilor. Prin urmare, o premisă absolut necesară pentru prevenirea mercenariatului o constituie cunoașterea factorilor criminogeni care determină geneza acestei manifestări criminale.

OPINII, DISCUȚII ȘI REZULTATE ȘTIINȚIFICE.

În general factorii criminogeni nu reprezintă altceva decât fenomenele/cauzele care au generat săvârșirea de infracțiuni/crime. Înainte de a caracteriza factorii criminogeni proprii activității mercenarilor urmează să facem anumite precizări.

În primul rând, infracțiunea nu este un fenomen uniccausal la baza căruia ar sta un singur factor generator, ci este un fenomen pluricausal reieșit din mai mulți factori criminogeni generatori. După cum menționează distinsul criminolog A. I. Dolgova, „nu există o cauză generală, de bază, care ar explica pe deplin proveniența criminalității în toată diversitatea sa” [3, p.180]. Pe același tărâm de idei se pronunță autorul N. Giurgiu, potrivit căruia „O cercetare criminologică realistă trebuie să plece neapărat de la o abordare pluralistă a criminalității, acceptând ideea că pentru o criminalitate diferențiată ca natură și structură, trebuie căutată și o etiologie diferențiată specifică” [4, p.131].

În cel de la doilea rând, la caracterizarea diferitor factori criminogeni se va lua în considerare importanța graduală pe care o au la generarea infracțiunii de activitate a mercenarilor. În criminologia sovietică, ca și ulterior în cea rusească, se face distincție dintre cauze și condiții ale criminalității. Astfel, autorul M. D. Șargorodski susține că „Prin cauze ale criminalității în sens larg se au în vedere acele împrejurări fără de care aceasta nu ar fi apărut și nu ar putea exista. Aceste împrejurări însă au un rol diferit la apariția criminalității. Unele creează posibilități reale de apariție a motivelor criminale, iar altele transformă aceste posibilități în realitate. Primele împrejurări constituie cauze ale criminalității, iar celelalte constituie condiții ale criminalității” [7, p.30].

În viziunea noastră, folosirea termenului de „factori care generează criminalitatea” este mai sugestivă decât cea de „cauze care generează criminalitatea”. Totodată, utilizarea lor concomitentă nu poate genera confuzii asupra semnificației lor.

This is also fully valid for the criminological prevention of mercenaries' activity. Therefore, a necessary premise for the prevention of mercenaries is the knowledge of the criminogenic factors that determine the genesis of this criminal manifestation.

OPINIONS, DISCUSSIONS AND SCIENTIFIC RESULTS.

In general, criminogenic factors represent nothing but the phenomena/causes that generated the commission of crimes/crimes. Before characterizing the criminogenic factors specific to mercenaries' activity, we must make certain clarifications.

First of all, the criminal phenomenon is not a uni-causal phenomenon based on a generative factor, but a multi-causal phenomenon based on several criminogenic generative factors. According to the distinguished criminologist AI Dolgova, „there is no general, basic cause that would fully explain the origins of crime in all its diversity” [3, p.180]. The author N. Giurgiu speaks in the same realm of ideas, according to which: „A realistic criminological research must necessarily start from a pluralistic approach to crime, accepting the idea that for a crime differentiated in nature and structure, an aetiology must also be sought specific differentiated” [4, p.131].

In the second place, when characterizing different criminogenic factors, the gradual importance they have in generating the crime of mercenary activity will be taken into consideration. In Soviet criminology, including Russian one, a distinction is made between causes and conditions of crime. Thus, the author MD Șargorodschii claims that: „The causes of crime in a broad sense mean those circumstances without which it would not have appeared and could not exist. These circumstances, however, have a different role in the emergence of crime. Some create real possibilities for the emergence of criminal motives, and others transform these possibilities into reality. The first circumstances constitute causes of crime, and the others constitute conditions of crime” [7, p.30].

In our view, the use of the term „crime-generating factors” is more suggestive than „crime-generating causes”. At the same time, their simultaneous use cannot generate

Prin urmare, luând în considerație importanța și rolul factorilor criminogeni pentru antecedenta cauzală a crimei de „activitate a mercenarilor” promovăm următoarea clasificare:

- Factori criminogeni exogeni care-l determină din exterior pe individ la mercenariat;
- Factori criminogeni endogeni care determină formarea nefavorabilă a personalității mercenarului și conduc la apariția în cadrul conștiinței individuale a orientărilor antisociale;
- Factori criminogeni situaționali reprezentați de situații concrete în care persoana s-a aflat înainte de comiterea mercenariatului.

Factori criminologici externi.

Războaiele, conflictele armate internaționale sau regionale. Este factorul politic principal care stă la baza declanșării mercenariatului. Fără război nu există mercenar, întrucât mercenarul este un „actor al războiului”. Pentru a învinge și pentru a-și atinge interesele, părțile implicate în război sunt interesate în atragerea militarilor profesioniști cu experiență de luptă. Fie că este vorba de partea beligerantă care exercită agresiunea, fie de cea care se apără împotriva agresiunii, „mercenarul” este privit ca un instrument care poate fi folosit eficient pe câmpul de luptă. Istoria ne demonstrează că de-a lungul timpului multe războaie au fost câștigate cu ajutorul mercenarilor, ei fiind niște „oameni special pregătiți și plătiți pentru a lupta, și care nu reprezintă părțile beligerante, adică nu sunt cetățeni ai vreunui dintre statele implicate în conflict”. Starea de haos și anarhie caracteristică războiului încurajează înrolarea „criminalilor de război profesioniști” în câmpul de luptă.

Revoluțiile, loviturile de stat și acțiunile violente de schimbare a regimurilor guvernamentale. Dacă în trecut „mercenariatul clasic” era utilizat doar pentru desfășurarea războaielor, în prezent suntem martori oculari ai unor tendințe de utilizare a mercenarilor pentru declanșarea revoluțiilor, loviturilor de stat și schimbării violente a regimurilor constituționale. Este vorba de o formă „hibridă a mercenariatului”, folosită de statele cu veleități imperialiste împotriva altor state care intră în sfera de influență ori se află sub pretinsa influență a acestora. „Caracatițele imperialiste” recrutează și facilitează pătrunderea pe teritoriul statelor victime a persoanelor străine pentru participarea activă la acțiuni violente, dezordini de masă și alte activități perturbatorii de acest sens.

confusion about their meaning.

Therefore, taking into account the importance and role of criminogenic factors in the causal antecedent of the crime of „mercenary activity”, we promote the following classification:

- Exogenous criminogenic factors that externally determine the individual to mercenary;
- Endogenous criminogenic factors that determine the unfavourable formation of the mercenary’s personality and lead to the appearance within the individual consciousness of antisocial orientations;
- Situational criminogenic factors are represented by concrete situations in which the person was before committing the mercenary act.

External criminological factors.

Wars, international or regional armed conflicts. It is the main political factor underlying the mercenary outbreak. Without war, there is no mercenary, since the mercenary is an “actor of war”. To win and achieve their interests, the parties involved in the war are interested in attracting professional soldiers with combat experience. Regardless of whether it is the belligerent side exercising aggression or the one defending against aggression, the “mercenary” is seen as a tool that can be used effectively on the battlefield. History shows us that over time many wars have been won with the help of mercenaries „people specially trained and paid to fight, and who do not represent the belligerent parties, i.e. are not citizens of any of the states involved in the conflict”. The chaos and anarchy of war encourage the enlistment of „professional war criminals” on the battlefield.

Revolutions, coups and violent actions to change government regimes. If in the past „classical mercenary” was used only in the conduct of wars, today we are eyewitnesses of some tendencies to use mercenaries to trigger revolutions, coups d’état and the violent change of constitutional regimes. It is a „hybrid form of mercenary” used by imperialist states against other states that come under their sphere of influence or under their alleged influence. The “imperialist octopuses” recruit and facilitate the penetration of foreign persons into the territory of the victim states for active participation in violent actions, mass disturbances and other disruptive actions of this nature, etc. Such

Asemenea activități sunt utilizate frecvent în privința statelor tinere apărute după destrămarea Uniunii Sovietice. Scopul urmărit îl constituie împiedicarea proceselor democratice și menținerea influenței imperialiste ale Rusiei în privința acestor state.

Problema organizării din exterior a unor lovituri de stat prin implicarea mercenarilor este deosebit de actuală mai ales pentru Republica Moldova. În luna februarie a anului curent (2023), au fost făcute declarații oficiale privind organizarea unei lovituri de stat prin implicarea „mercenarilor hibridi” care urmau să participe la acțiuni de destabilizare, inclusiv violente, de schimbare a orânduirii constituționale în Republica Moldova [9]. Ascet pericol a întemeiat aplicarea regimului special de intrare și ieșire din Republica Moldova pentru cetățenii străini, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență [2, art.2, pct.1 și pct.9]. Spre exemplu, la data de 27.02.2023, doi cetățeni străini au fost expulzați din Republica Moldova pentru că ar fi pregătit un plan de destabilizare a situației interne din țară [8].

Crizele economice, șomajul și nivelul de trai scăzut. Fizionomia juridică a infracțiunii de activitate a mercenarilor include scopul urmărit de criminalul de război, adică „...obținerea unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia...”¹. Astfel, la infracțiunea de mercenariat scopul de mijloc îl constituie participarea la luptă în cadrul unui conflict armat, iar scopul final, realizat prin intermediul scopului de mijloc, îl formează obținerea unei remunerări financiare sau materiale. Interesului material urmărit de mercenar are un impact

activities are frequently used with the young states that emerged after the breakup of the Soviet Union. The aim is to prevent democratic processes and maintain imperialist influence in these states.

The problem of organizing coups through the involvement of mercenaries is particularly current, especially for the Republic of Moldova. In February of the current year (2023), official statements were made regarding the organization of alleged coups involving „hybrid mercenaries” who would participate in destabilizing actions, including violent actions to change the constitutional order in the Republic of Moldova [9]. This danger was found in the application of the special regime of entry and exit from the Republic of Moldova for foreign citizens approved by Parliament Decision no. 41 of 24.02.2022 regarding the declaration of a state of emergency [2]. For example, on 27.02.2023, two foreign citizens were expelled from the Republic of Moldova for allegedly preparing a plan to destabilize the internal situation in the country [8].

Economic crises, unemployment and low living standards. The legal physiognomy of the crime of mercenary activity includes the purpose pursued by the war criminal, i.e. „...obtaining a personal advantage or promised remuneration by or on behalf of a party to the conflict...”¹. Thus, in the crime of mercenary, the middle goal is the participation in the fight within an armed conflict, and the final goal achieved through the middle goal is the obtaining of financial or material remuneration. The material interest pursued by the mercenary

¹ Potrivit art.130 Cod penal al Republicii Moldova: „Prin mercenar se înțelege persoana special recrutată, în țară sau în străinătate, pentru a lupta într-un conflict armat, care ia parte la operațiunile militare în vederea obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia, care nu este nici cetățean al părții la conflict, nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict, nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și nu a fost trimisă de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv”. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74 din 14.04.2009, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 18.03.2023 (Legea nr.9 din 02.02.2023 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.53-56 din 18.02.2023).

¹According to art. 130 Criminal Code of the Republic of Moldova: „mercenary means the person specially recruited, in the country or abroad, to fight in an armed conflict, who takes part in military operations to obtain a personal advantage or a promised remuneration by or on behalf of a party to the conflict, who is neither a citizen of a party to the conflict nor a resident of the territory controlled by a party to the conflict, is not a member of the armed forces of a party to the conflict and has not been sent by a state other than a party to the conflict on an official mission as a member of the armed forces of the respective state”. Criminal Code of the Republic of Moldova no. 985 of 18.04.2002 // Official Gazette of the Republic of Moldova no. 72-74 of 14.04.2009, in force according to the latest amendments and additions of 18.03.2023 (Law no. 9 of 02.02.2023 // Official Gazette of the Republic of Moldova no. 53-56 of 18.02.2023).

determinant la formarea motivației infracționale. Decizia individului, de a-și realiza acest interes pe cale ilegală, este puternic determinată de factori obiectivi cu caracter economic: crize economice, șomaj și nivel scăzut de trai.

Mai ales acești factori economici sunt valabili pentru statele din fostul lagăr sovietic, din care făcea parte și Moldova. Chiar dacă după destrămarea URSS-ului au trecut mai mult de 30 de ani, majoritatea dintre țările din spațiul ex-sovietic parcurg actualmente tranziția către economia de piață, iar altele se află într-o puternică recesiune datorită crizelor economice prin care au trecut sau prin care continuă să treacă. După cum menționează pe drept cuvânt autorii Gh. Nistoreanu și C. Păun, „...sărăcia nu are doar o dimensiune economică obiectivă, dar și una spirituală, dimensiunea subiectivă se referă la percepția individuală, la evaluarea personală pe care individul o face statutului său economic, situației financiare într-un mediu social și epoca în care trăiește” [5, p.184]. Această dimensiune subiectivă îi determină pe unii indivizi să desfășoare activități criminale pentru satisfacerea necesităților materiale, inclusiv prin recurgerea la activități de mercenariat cu scopul de a obține remunerații financiare. Mai mult decât atât, șomajul „...atacă în modul cel mai serios echilibrul interior al individului, punându-l în imposibilitatea de a-și mai realiza, prin mijloace legale aspirațiile sale” [5, p.184]. Nu este exclus faptul că pe lângă sărăcie, mercenarul mai poate fi determinat și de dorința de îmbogățire sau de un trai mai decent decât cel pe care îl are. Din interviurile realizate în privința persoanelor suspectate că au desfășurat activități de mercenariat rezultă că cel mai frecvent implicarea lor în acțiuni militare se realizează pe fundalul satisfacerii interesului material [11]. Acest fapt mai poate fi cu ușurință dovedit prin analiza situației cazuistice a unui bărbat de 43 de ani din orașul Bender, care din interes material s-a înrolat contra unei remunerații bănești promise din timp și a participat, în calitate de mercenar, la conflictul militar care are loc în sud-estul Ucrainei [13]. V. A. este un alt mercenar cu dublă cetățenie, având-o atât pe cea a Republicii Moldova, cât și a Federației Ruse, care în anul 2018 a decedat pe câmpul de luptă, dar inițial a fost recrutat pentru desfășurarea activităților de mercenariat contra cost [12]. Șirul acestor

has a determined impact on the formation of criminal motivation. The individual's decision to realize this interest illegally is strongly determined by objective factors of an economic nature: economic crises, unemployment and low standard of living.

Especially these economic factors are valid for the states of the former Soviet camp, of which the Republic of Moldova is also a part. Even though more than 30 years have passed since the breakup of the USSR, most of the countries in the ex-Soviet space are currently going through the transition to a market economy, and others are in a strong economic recession due to the economic crises they went through or through which he continues to pass. As the authors Gh. Nistoreanu and C. Păun rightly mention: „...poverty has not only an objective economic dimension but also a spiritual one, the subjective dimension refers to the individual perception, to the personal assessment that the individual makes of the status his economic, financial situation in a social environment and the era in which he lives” [5, p.184]. This subjective dimension leads some individuals to carry out criminal activities to satisfy material needs, including resorting to mercenary activities to obtain financial remuneration. More than that, unemployment „...attacks in the most serious way the inner balance of the individual, making it impossible for him to achieve his aspirations by legal means” [5, p.184]. It is not excluded that in addition to poverty, the mercenary may also be determined by the desire to get rich or to live more decently than the one he has. From the interviews carried out regarding the persons suspected of having carried out mercenary activities, it follows that most frequently their involvement in military actions is carried out against the background of satisfying the material interest [13]. This fact can also be easily proven by analyzing the casuistic situation of a 43-year-old man from the city of Bender who for material interest enlisted against a monetary remuneration promised in advance and participated as a mercenary in the military conflict taking place in southeastern Ukraine [13]. VA is another mercenary with dual citizenship, having that of the Republic of Moldova and the Russian Federation, who in 2018 died on the battlefield, but was initially recruited to

exemple poate fi încă mult continuat, deoarece există un număr mare de persoane care au acceptat desfășurarea activităților de mercenariat din cauza crizelor economice cu care s-au confruntat și a nivelului scăzut de trai de care au avut parte.

Organizațiile paramilitare. Grupul paramilitar reprezintă o organizație existentă într-un anumit stat a cărei structurare și funcționalitate se bazează pe principii militare, însă nu face parte din forțele armate ale respectivului stat, dar poate participa la acțiunile militare de partea acestuia. Existența și tolerarea organizațiilor paramilitare duce la prevalarea membrilor acestor organizații în coraport cu forțele militare armate regulate ale unor state. Este bine cunoscut faptul că organizațiile paramilitare pot fi utilizate pentru realizarea scopurilor politico-militare în cadrul unui război sau conflict regional. Totodată, prin intermediul organizațiilor paramilitare se poate camufla/deghiza folosirea ilegală de către părțile beligerante a mercenarilor în operațiuni militare.

Companiile private militare. Activitatea acestor companii se desfășoară după o „cutumă” neoficială, manifestată print-o practică îndelungată de participare în cadrul conflictelor armate sau acțiunilor militare. În literatura de specialitate se afirmă că „locul și rolul angajaților companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane este omniprezent. Serviciile și ponderea participării acestor persoane atât la nivelul pregătirii ostilităților, cât și direct în cadrul acestora este diferită” [14, p.87].

Din moment ce angajații companiilor militare private sunt remunerați pentru serviciile prestate, în mod automat aceștia au calitatea de mercenar atunci când participă la ostilități militare pe teritoriul altor state. Inexistența unor norme juridice care ar reglementa statutul „companiilor militare private” reprezintă unul dintre factorii primari care facilitează utilizarea mercenarilor în ostilitățile militare. În aceste condiții, companiile militare private reprezintă actualmente un „paravan” prin care se mușamalizează utilizarea mercenarilor în acțiuni militare. Un eventual exemplu în acest sens ar fi grupul Wagner, care a fost acuzat că servește interesele unor persoane strict determinate în numeroase zone de conflict, cum ar fi cele din Siria, Ucraina, Africa și America de Sud [10].

carry out mercenary activities for a fee [12]. These are just some examples, but the list can go on and on because there are a large number of people who have accepted mercenary activities due to the economic crises they have faced and the low standard of living they have had.

Paramilitary organizations. The paramilitary group/organization represents an organization existing in a certain state whose structuring and functionality are based on military principles, but is not part of the armed forces of that state, but can participate in military actions on its part. The existence and tolerance of paramilitary organizations lead to the predominance of the members of these organizations among the regular armed military forces of some states. Paramilitary organizations can be used to achieve political-military goals within a regional war or conflict. At the same time, the illegal use of mercenaries by the warring parties in military operations can be camouflaged/disguised through paramilitary organizations;

Private military companies. The activity of these companies is carried out according to an unofficial „custom”, manifested by a long practice of participating in armed conflicts or military actions. In the specialized literature, it is stated that „the place and role of employees of private military and security companies in contemporary armed conflicts are ubiquitous. The services and the weight of the participation of these people both at the level of the preparation of hostilities and directly within them is different” [14, p.87]. Since the employees of private military companies are remunerated for the services rendered, they automatically have the quality of mercenaries when they participate in military hostilities on the territory of other states. The lack of legal norms that would regulate the status of „private military companies” is one of the primary factors that facilitate the use of mercenaries in military hostilities. Under these conditions, private military companies currently represent a „screen” through which the use of mercenaries in military actions is covered up. A possible example in this sense would be the Wagner group, which has been accused of serving the interests of certain individuals in numerous conflict zones, from Syria to Ukraine, Africa and South America [10].

Mercenary tolerance. In essence, the tol-

Tolerarea mercenariatului. În esență, tolerarea mercenariatului constituie un factor politic care presupune îngăduirea sau trecerea cu vederea fenomenului de autoritățile statale. Această activitate *de iure* și oficial este ilegală, fiind chiar incriminată ca infracțiune în legea penală, însă *de facto* este permisă. Cel mai des fenomenul de „tolerare a activității mercenarilor” se bazează pe susținerea politică din partea „factorilor de decizie” ori a altor persoane interesate, care urmăresc anumite scopuri și interese ascunse. Nu este exclus ca fenomenul să fie tolerat de autorități în scop de apărare împotriva unei agresiuni, atunci când forțele armate statale nu sunt motivate sau nu au capacitatea necesară de a riposta.

Famiile vulnerabile. Familia în calitate de celulă de bază a societății este cel mai important factor social care are valență asupra formării dezvoltării umane. Anume familia imprimă personalității umane cele mai relevante standarde valorice, care-i oferă persoanei posibilitatea de a conviețui în cadrul colectivității. Persoanele provin din familii diferite, iar anturajul și atmosfera din familie dă start formării personalității umane. În cazul familiilor vulnerabile în care persistă violența, consumul de alcool sau stupefiante, vagabondajul, cerșitul, neglijența părinților față de educație, etc., personalitatea copiilor devine amorfă și lipsită de standarde valorice. Pe fundalul neglijenței familiale, acești copii se simt stresați și manifestă ostilitate față de familie în special și față de societate în ansamblu. Manifestând devianțe violente, atunci când devin mature, aceste persoane sunt predispuse de-a participa la conflicte fiind adeseori chiar indiferente față de interesele promovate de părțile beligerante. La aceste persoane se poate atesta o motivație de ostilitate și de răzbunare față de societate pentru copilăria grea pe care au îndurat-o.

Mijloacele de informare în masă. Asistând la începutul revoluției tehnologiilor informaționale, suntem martorii unei diversități exuberante a mijloacelor de informare în masă, printre care se numără platformele de socializare. În general, mijloacele de informare în masă au un impact de anvergură asupra formării personalității umane. Influența asupra infractorului este condiționată de aptitudinea informației negative „...de a stimula convingerile și pornirile antisociale ale persoanei...” [4,

eration of mercenaries is a political factor that requires the state authorities to allow or overlook the phenomenon. This *de jure and official* activity is illegal, being even criminalized as a crime in the criminal law, but *de facto* it is allowed. Most often, the phenomenon of „tolerating the activity of mercenaries” is based on political support from „decision makers” or other interested persons, who pursue some hidden goals and interests. It is not excluded that the phenomenon is tolerated by the authorities to defend against aggression when the state armed forces are not motivated or do not have the necessary capacity to fight back.

Vulnerable family. The family as the basic cell of society is the most important social factor that has a bearing on the formation of human development. Namely, the family imprints the most relevant value standards on the human personality, which give the person the opportunity to live within the community. People come from different families, and the environment and atmosphere in the family start the formation of the human personality. In the case of vulnerable families where family violence persists, alcohol or drug use, vagrancy, begging, parents’ neglect of education, etc., the children’s personality is amorphous and lacks value standards. Against the background of family neglect, these children feel stressed and show hostility towards the family and society as a whole. Manifesting violent deviations, when they become mature, these people are predisposed to participate in conflicts, being disinterested in the interests promoted by the belligerent parties. In these people, one can attest to a motivation of hostility and revenge towards society for the difficult childhood they endured.

Mass media. Witnessing the beginning of the information technology revolution, we are witnessing an exuberant diversity of mass media, among which we also list social media platforms. In general, mass media have a far-reaching impact on the formation of human personality. The influence on the criminal is conditioned by the ability of the negative information „... to stimulate the person’s antisocial beliefs and tendencies...” [4, p.183], that are already formed.

First of all, it is about aggression. By its

p.183], care deja sunt formate.

În primul rând, este vorba de agresivitate. Prin natura sa, personalitatea mercenarului se caracterizează printr-un anumit nivel de agresivitate. Este firesc, întrucât agresivitatea pusă în valoare și manifestată pe câmpul de luptă poate aduce venituri colosale mercenarului. Promovarea comportamentelor violente pe care le implică lupta pentru putere și prin care se pune accent pe răsturnarea prin violență a raporturilor de forță pot activa pornirile criminale ale potențialului mercenar. Filmele violente de pe micile ecrane, cărțile și programele ce promovează agresivitatea în mod camuflat sau pe față, sporurile publicitare cu tentă violentă, etc., pot furniza o cale alternativă a persoanei de a da curs unor impulsuri, emoții, idei, sentimente care se află în dezacord cu conștiința morală.

În cel de al doilea rând, mijloacele de informare, mai ales platformele de socializare, permit diseminarea informațiilor privind recrutarea potențialilor mercenari, învățarea și instruirea acestora pentru participarea la ostilități militare. Mai ales recrutarea clandestină digitalizată a mercenarilor este deosebit de răspândită, fapt confirmat de practica judiciară. Acest mod original de recrutare prezumă numeroase avantaje pentru potențialii mercenari: operativitate, clandestinitate, costuri minime, claritate, diversitate, comunicare la distanță, transferuri de bani, etc. În era digitală, pentru recrutarea mercenarilor în spațiul teritorial-administrativ al Europei de Sud-Est pot fi utilizate pe larg diverse aplicații de pe platformele neguvernamentale de comunicare virtuală, cum ar fi: „Viber”, „Messenger”, „WhatsApp”, „Telegram”, „Instagram”, „Google Drive”, „Zoom”, „Skype”, „Echipe Microsoft (Microsoft Teams și Microsoft Aduce)”, „TikTok” și/sau alte categorii de platforme de comunicare simulate. Dintre cele mai dinamice și răspândite, putem menționa următoarele: „Nextiva”, „Slack”, „Confluence”, „Zendesk”, „Help Scout”, „Zoho Desk”, „Asana”, „Monday.com”, „Basecamp”, „Trello”, „CloudApp”, „Google Hangouts”, „Guru”, „Hiver”, „Dropbox”, „Loom (războiul)”, „CloudApp” și/sau alte genuri de platforme de interacțiune în mediul online, care oferă o accesibilitate, comunitate, conectivitate, ecosistem digital, inovare și sustenabilitate [6, p.107-108].

nature, the mercenary's personality is characterized by a certain level of aggression. It is natural since the aggressiveness displayed and displayed on the battlefield can bring colossal income to the mercenary. The promotion of violent behaviours that involve the struggle for power and through which emphasis is placed on the violent overthrow of power relations can activate the criminal tendencies of potential mercenaries. Violent movies on small screens, violent books and programs, violent advertisements, etc., can provide an alternative way for the person to act on impulses, emotions, ideas, and feelings that are in disagreement with the moral conscience.

Secondly, the means of information, especially social media platforms, allow the dissemination of information regarding the recruitment of potential mercenaries, their learning and training for participating in military hostilities. Especially the digitalized clandestine recruitment of mercenaries is particularly widespread in judicial practice. This original way of recruitment assumes many advantages, among which we list: operativeness, clandestineness, minimal costs, clarity, diversity, remote communication, money transfers, etc. In the digital age, for the recruitment of mercenaries in the territorial-administrative space of Southeast Europe, various applications from non-governmental virtual communication platforms can be widely used, such as: „Viber”, „Messenger”, „WhatsApp”, „Telegram”, „Instagram”, „Google Drive”, „Zoom”, „Skype”, „Microsoft Teams (Microsoft Teams and Microsoft Brings)”, „TikTok” and/or other categories of simulated communication platforms. Among the most dynamic and widespread, we can mention the following: „Nextiva”, „Slack”, „Confluence”, „Zendesk”, „Help Scout”, „Zoho Desk”, „Asana”, „Monday.com”, „Basecamp”, „Trello”, „CloudApp”, „Google Hangouts”, „Guru”, „Hiver”, „Dropbox”, „Loom (the war)”, „CloudApp” and/or other types of interaction platforms in the online environment, which provide accessibility, community, connectivity, digital ecosystem, innovation and sustainability [6, p.107-108].

Endogenous criminogenic factors.

The low level of school training and the lack of qualified studies. The absence of studies is due to: not attending school, lack of intellec-

Factori criminogeni endogeni.

Nivelul scăzut de instruire școlară și lipsa studiilor calificate. Absența studiilor este cauzată adeseori de: abandonul școlar, lipsa capacităților intelectuale, situația familială nefavorabilă, lipsa motivației/sușinerii/încurajării de a studia, lipsa surselor financiare, etc. Persoanele supuse acestor factori sunt în căutarea unui loc de muncă „mai bun”, cu o remunerație financiară în limitele aprecierilor subiective, care le-ar oferi posibilitatea să-și realizeze visurile și aspirațiile spre care tind. Fiind aventurați în goana spre un trai mai bun, ele pot fi ușor antrenate un grupări de mercenari.

Inadaptarea socială a militarilor pensionați. Militarii sunt genul de persoane care toată viața sau cea mai mare parte a timpului o petrec purtând uniformă și respectând un regim special caracteristic profesiei, fiind totodată implicați în diverse exerciții și/sau aplicații tactice de antrenament. Persoanele care practică o astfel de profesie ajung să fie obișnuite cu un asemenea regim, iar milităria este un atribut inerent al vieții lor cotidiene. Odată ajuns la vârsta de pensionare, este știut că la militar acest lucru se întâmplă mai devreme decât la alte persoane, mai ales în spațiul ex-sovietic; în consecință, aceste persoane se adaptează greu la noile rigori ale vieții cotidiene. Prin urmare, militarii pensionați sunt susceptibili de a trece printr-un proces de convertire spre o conduită antisocială, care în cazul nostru se referă la mercenariat.

Este destul de răspândită racolarea în rândul mercenarilor a foștilor militari, mai cu seamă a celor pensionați, care au și o experiență militară necesară de a face față cerințelor pe câmpul de luptă. Inadaptarea absolută sau relativă la noile realități sporește gradul de vulnerabilitate a militarilor pensionați față de ofertele propuse de cei care realizează acțiuni de racolare. Bineînțeles că aceste oferte sunt întreținute și de recompense materiale generoase, care în condițiile nivelului scăzut de viață îi motivează o dată în plus de a da curs unor asemenea propuneri.

Inadaptarea socială a militarilor concediați. Procesul de inadaptare este valabil și pentru militarii care din varii motive au fost concediați din forțele armate, organele afacerilor interne ori din sistemul instituțiilor de asigurare a securității statului. Pe lângă inadaptarea socia-

tual capacities, unfavourable family situation, lack of motivation/support/encouragement to study, lack of financial sources, etc. These people are looking for a „better” job with financial remuneration within the limits of subjective assessments, which would allow them to realize their dreams and aspirations. Being adventurous in the rush for a better life, these people can easily be trained as a group of mercenaries.

The social maladjustment of retired soldiers. The military is the kind of people who spend their whole life or most of their time wearing a uniform and respecting a special regimen characteristic of the profession, while also being involved in various exercises and/or tactical training applications. People who practice such a profession end up being used to such a regime, and the military is an inherent attribute of everyday life. Once the retirement age is reached, it is known that this happens earlier in the military than in other people, especially those from the ex-Soviet space, these people find it difficult to adapt to the new rigours of everyday life. Therefore, retired soldiers are likely to go through a conversion process towards antisocial behaviour, which in our case refers to mercenary. The recruitment of ex-servicemen among mercenaries, especially retired ones, who also have the necessary military combat experience to meet the requirements on the battlefield, is quite widespread. The absolute or relative lack of adaptation to the new realities increases the degree of vulnerability of retired military personnel to the offers proposed by those who carry out recruitment actions. Of course, these offers are also supported by generous material rewards, which in the conditions of the low standard of living further motivates them to follow through on such offers.

The social maladjustment of dismissed soldiers. The maladjustment process is also valid for military personnel who, for various reasons, were dismissed from the armed forces, internal affairs bodies or the system of state security institutions. In addition to social maladjustment, they can feel a strong sense of frustration, determined by failure, disappointment, isolation and social marginalization. At the psycho-moral level, these people believe that their value and social importance were significantly

lă, ei pot resimți un puternic sentiment de frustrare, determinat de eșec, dezamăgire, izolare și marginalizare socială. La nivel psiho-moral aceste persoane consideră că prin actul de concediere le-a fost diminuată semnificativ valoarea și importanța socială. În aceste condiții, persoanele concediate se regăsesc ușor în noua calitate de mercenar, acest lucru fiind și o posibilitate de răzbunare împotriva sistemului, care la un moment dat nu a mai avut nevoie de ele.

Antecedentele penale. Reintegrarea persoanelor care au executat pedeapsa închisorii, mai ales pentru comiterea de infracțiuni grave sau deosebit de grave, este anevoioasă și necesită o perioadă îndelungată de timp. Deseori, în perioada executării pedepsei, individul rămâne izolat, fără susținerea familiei și a celor apropiați. Această ruptură din lumea de afară are un impact psihologic deosebit de negativ asupra personalității sale. După executarea pedepsei, persoana întâmpină dificultăți în procesul de resocializare și reintegrare în sânul colectivității. Pe acest fundal persoana poate cu ușurință să accepte „o nouă aventură criminală”, și anume cea a mercenariatului. Mai ales, acest lucru se poate întâmpla atunci când eliberarea condiționată a persoanei din detenție este determinată în mod oficial de participarea în calitate de mercenar la operațiuni militare.

Factori criminogeni situaționali.

Curiozitatea. Existența dorinței unei persoane de a cunoaște ceva nou o poate determina să recurgă la activitatea criminală de mercenariat. Prin manifestarea interesului față de această activitate, în special cunoscând că va fi remunerată, individul la etapa inițială poate chiar să nu conștientizeze urmările ce pot surveni în urma participării sale în calitate de „mercenar” la operațiuni militare.

Traficul de ființe umane. Acest gen de infracțiune poate servi în calitate de cauză generatoare a activității de mercenar, întrucât există o legătură indisolubilă între aceste două fenomene infracționale. Această legătură se bazează pe un scop specific al traficului de ființe umane, adică exploatarea victimei *prin utilizarea în conflicte armate*. Prin urmare, victimele traficului de ființe umane pot fi folosite în calitate de mercenar. Victima este indusă în eroare prin înșelăciune de către traficant, prin invocarea unor date neveridice ca fiind adevărate sau prin ascunderea unor date pe care făptuitorul era obligat să le

diminished by the act of dismissal. Under these conditions, the dismissed persons easily find themselves in the new capacity of mercenary, being also a possibility of revenge on the system, which at a given moment no longer needed them.

Criminal record. The reintegration of people who have served a prison sentence, especially for committing serious or particularly serious crimes, is difficult and requires a long period. Often, during the execution of the sentence, the individual remains isolated without the support of family and relatives. This break from the outside world has a particularly negative psychological impact on his personality. After the execution of the sentence, the person encounters difficulties in the process of resocialization and reintegration into the community. Against this background, the person can easily accept “a new criminal adventure”, namely that of being a mercenary. Especially, this can happen when the person’s conditional release from detention is officially conditioned on participating as a mercenary in military operations.

Situational criminogenic factors.

Curiosity. The existence of a person’s desire to know something new can lead him to resort to the criminal activity of mercenary. By showing interest in this activity, especially knowing that it will be remunerated, the individual at the initial stage may not even be aware of the consequences that may occur for participating as a „mercenar” in military operations.

Human trafficking. Trafficking in human beings can serve as a generative cause of mercenaries’ activity, as there is an indissoluble link between these two criminal phenomena. This link is based on a specific purpose of human trafficking, that is, exploitation of the victim *through use in armed conflicts*. Therefore, victims of human trafficking can be used as mercenaries. The victim is misled by deception by the trafficker, by invoking untrue data as true or hiding data that the perpetrator was obliged to inform the victim. The latter, under the influence of misleading, can end up as a mercenary without showing his will and without being aware of the cause of the activities he is going to carry out.

aducă la cunoștința victimei. Aceasta din urmă, sub influența inducerii în eroare, poate deveni mercenar fără a-și manifesta voința și fără a fi în cunoștință de cauza asupra activităților pe care urmează să le desfășoare.

CONCLUZII.

În acest studiu au fost prezentați principalii factori criminogeni ai fenomenului mercenar existent în statele din spațiul ex-sovietic. În funcție de nivelul la care aceștia influențează formarea personalității infractorului, factorii enunțați au fost clasificați astfel: factori criminologici externi, factori criminologici interni și factori criminologici situaționali. Clasificarea este relevantă din mai multe aspecte. În primul rând, se evidențiază elementul multicausal al fenomenului mercenar, în sensul că niciunul dintre factorii menționați nu este de natură să genereze de unul singur săvârșirea acestei crime de război. În al doilea rând, clasificarea urmează să fie luată în considerare de către organele specializate în activitatea de elaborare și implementare a măsurilor preventive. Fiind pe deplin conștienți că alți factori criminogeni pot sta la baza genezei activității mercenarelor, așteptăm sugestiile, criticile și opiniile cititorilor, care cu siguranță vor fi luate în considerare în studiile de perspectivă ale fenomenului.

CONCLUSIONS.

In this study, the main criminogenic factors of the mercenary phenomenon existing in the states of the ex-Soviet space were presented. Depending on the level at which they influence the formation of the criminal's personality, stated factors were classified as follows: *external criminological factors, internal criminogenic factors and situational criminogenic factors*. The classification is relevant in several aspects. First of all, the multi-causal element of the mercenary phenomenon is highlighted, in the sense that none of the mentioned factors is likely to single-handedly generate the commission of this war crime. In the second place, the classification is to be taken into account by the bodies specialized in the activity of developing and implementing preventive measures. Being fully aware that other criminogenic factors can be the basis of the genesis of mercenaries' activity, we await the readers' suggestions, criticisms and opinions, which will certainly be taken into account in the perspective studies of the phenomenon.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74 din 14.04.2009, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 18.03.2023 (Legea nr.9 din 02.02.2023 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.53-56 din 18.02.2023).
2. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.52-2 din 24.02.2022.
3. Dolgova A.I., Criminologia, Moscova, Editura Norma, 2010.
4. Giurgiu N., Elemente de criminologie, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1992.
5. Nistoreanu Gh., Păun C., Criminologie, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995.
6. Soroceanu Igor, Recrutarea mercenarilor în era digitală. În: materialele Simpozionului științific internațional „Aspecte economice și juridice ale digitalizării în contextul globalizării”, din 04.03-05.03.2022, organizator: Universitatea de Studii Europene din Moldova, volumul II, p.107-108, numărul total de pagini: 216, ISBN 978-9975-3527-3-4.
7. Шаргородский М.Д., Преступность, ее причины и условия в социалистическом обществе. În: Преступность и ее предупреждение, Ленинград, 1966.
8. Doi cetățeni străini – expulzați din Republica Moldova pentru că ar fi pregătit un plan de destabilizare. <https://protv.md/actualitate/doi-cetateni-straini-expulzati-din-moldova-pentru-ca-ar-fi-pregatit-un-plan-de-destabilizare-in-tara-noas>

- tra-precizarile-sis-video---2644653.html, vizualizat la 28.02.2023.
9. Recean, despre faptul că Rusia ar dori să preia AIC: Instituțiile noastre sunt pregătite să facă față unor astfel de provocări, din 21 februarie 2023. Poate fi accesat la următorul link: <https://deschide.md/ro/stiri/politic/124448/Recean-despre-faptul-c%C4%83-Rusia-ar-dori-s%C4%83-preia-AIC-Institu%C8%9Biile-noastre-sunt-preg%C4%83tite-s%C4%83-fac%C4%83-fa%C8%9B%C4%83-unor-astfel-de-provoc%C4%83ri.htm?fbclid=IwAR1vUDoxMmidzEV0aLnFuc7MLKawWxmH5t04HHUwUU1giKpKWNakZiEn5NE>, vizualizat la 21.02.2023.
 10. Un preot rus condamnat la 18 ani de închisoare pentru pedofilie, fotografiat pe frontul din Ucraina, din 27 februarie 2023. Poate fi accesat la următorul link: <https://deschide.md/ro/stiri/externe/124839/Un-preot-rus-condamnat-la-18-ani-de-%C3%AEnchisoare-pentru-pedofilie-fotografiat-pe-frontul-din-Ucraina.htm>, vizualizat la 28.02.2023.
 11. Sergheev Natalia, Banii și antecedente penale – două motive să devii mercenar (Liliana Botnariuc despre organizația Wagner), din 6 ianuarie 2022. Poate fi accesat la următorul link: <https://moldova.europa-libera.org/a/wagner-mercenari-din-moldova-investigatie-rise/31641852.html>, vizualizat la 22.02.2023.
 12. Povestea moldoveanului înrolat să ucidă pentru bani. Voia să revină acasă, dar a murit într-un atac în Siria, din 4 ianuarie 2022. Poate fi accesat la următorul link: <https://unica.md/monden/povestea-moldoveanului-inrolat-sa-ucida-pentru-bani-voia-sa-revina-acasa-dar-a-murit-intr-un-atac-in-siria/?fbclid=IwAR3ekcnqPTlaYrzGE8LZhvgESs2Gc5mwpDilxeeUQ11awcS2amHe6bQYD1A>, vizualizat la 24.02.2023.
 13. Preașcă Diana, Un bărbat din Bender a fost condamnat, pentru că a luptat ca mercenar în Donețk, din 13 martie 2017. Poate fi accesat la următorul link: <https://www.moldova.org/un-barbat-din-bender-fost-condamnat-pentru-ca-luptat-ca-mercenar-donetk/>, vizualizat la 23.02.2023.
 14. Zacon Corina, Statutul juridic al companiilor militare și de securitate private în cadrul conflictelor armate contemporane. Teză de doctor în drept, p.87, CZU: 341.1/.7(043.3). Poate fi accesată la următorul link: <https://ulim.md/wp-content/uploads/2022/02/Teza-Zacon-Corina-2.pdf>, vizualizat la 14.01.2023.

Despre autori:

Radion COJOCARU,

*doctor în drept, profesor universitar,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-3809-7392*

Igor SOROCEANU,

*doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: soroceanu94igor@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8719-0454*

About the authors:

Radion COJOCARU,

*PhD, university professor,
Director of the Doctoral School
“Criminal Sciences and Public Law”,
Academy “Ștefan cel Mare” of MIA,
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3809-7392*

Igor SOROCEANU,

*PhD student,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MAI,
e-mail: soroceanu94igor@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8719-0454*